

T.C. İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ YÖNERGESİ

(Üniversite Senatosu'nun 30/10/2020 tarih ve 2020/15 sayılı toplantısında kabul edilmiş ve 14/01/2021 tarih ve 2021/01 sayılı Mütevelli Heyeti Yürütme Kurulu toplantısında onaylanmıştır.)

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 - (1) Bu Yönergenin amacı, İstanbul Arel Üniversitesi mensuplarının ve öğrencilerinin yer alacağı her türlü bilimsel araştırma, çalışma, yayın ve etkinliklerde uyulması gereken etik kuralları; bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulunun görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Dayanak

MADDE 2 - (1) Bu yönerge, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu 14., 24., 42. ve 65. maddeleri Yüksek Öğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi; 6698 sayılı “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu”, 9 Ağustos 2011 tarih ve 28030 sayılı “Klinik Araştırmalar Hakkında Yönetmelik” ve “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi” esas alınarak düzenlenmiştir.

Kapsam

MADDE 3 - (1) Bu yönerge aşağıdaki hususları kapsar:

(a) İstanbul Arel Üniversitesi öğretim elemanlarının mevzuat hükümleri uyarınca akademik unvanlarının elde edilmesi aşamasında ve sonrasında yaptıkları her tür bilimsel araştırma ve çalışmalar ile gerçekleştirdikleri bilimsel etkinlikler, bilimsel araştırma geliştirme projeleriyle ilgili araştırma etiği ve yayın etiği konularının değerlendirilmesi,

(b) İstanbul Arel Üniversitesi mensuplarının ve öğrencilerinin lisansüstü eğitimleri sırasında yaptıkları tez ve bilimsel yayınlar ile yürüttükleri ve/veya araştırmacı olarak dâhil oldukları bilimsel araştırma geliştirme projeleriyle ilgili araştırma etiği konularının değerlendirilmesi,

(c) İstanbul Arel Üniversitesi mensuplarınca ve öğrencilerince araştırmalarda kullanılacak denekler üzerinde ve sosyoloji, psikoloji, tıp, biyomedikal, moleküler, genetik ve ekoloji ile ilgili çalışmalarda yapılan etik ihlallerini.

Tanımlar

MADDE 4 - (1) Yönergede geçen;

(a) Başkan: İstanbul Arel Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul Başkanı,

(b) Kurul: Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunu,

(c) Rektör: İstanbul Arel Üniversitesi Rektörü'nü,

(d) Rektörlük: İstanbul Arel Üniversitesi Rektörlüğünü,

(e) Senato: İstanbul Arel Üniversitesi Senatosu'nu,

(f) Üye: İstanbul Arel Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul üyelerini ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Yükseköğretim Kurumlarında Yer Alan Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun Oluşumu, Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları

Kurulların Oluşumu

MADDE 5 - (1) Üniversite Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, Rektör tarafından atanan yedi öğretim üyesinden oluşur.

(2) Belirlenen kurul üyeleri hakkında etik ihlalinde bulduklarına dair kesinleşmiş bir adli veya idari karar bulunmamalıdır.

(3) Etik kurallarına aykırı eylemi tespit edilen etik kurulu üyesinin görevi, rektörün bu konudaki kararının kendisine tebliği ile sona erer.

(4) Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu üyelerinin görev süreleri iki yıldır. Görev süresi biten bir üye aynı usulle yeniden seçilebilir. İzinsiz ve özürsüz olarak üst üste üç toplantıya katılmayan veya en az altı ay süreyle izinli olan üyenin, üyeliği kendiliğinden sona erer. Herhangi bir nedenle boşalan üyelik için, aynı usulle yeni üye seçilir.

(5) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurul başkanı Rektör tarafından seçilir. Kurul başkanı kurul üyeleri arasından bir kişiyi başkan yardımcısı olarak seçer. Başkanın görevinin sona ermesiyle birlikte başkan yardımcılığı görevi de sona erer.

Kurulun Görevleri

MADDE 6 - (1) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarının görevleri şunlardır:

(a) Etik ihlal iddialarını incelemek; inceleme kapsamında Rektörlük aracılığıyla gerektiğinde bilirkişi veya uzman görüşü almak, ilgili kişi ve kurumlarla yazışmalar yapmak, bilgi istemek ve inceleme kapsamında gerekli diğer işlemleri yapmak,

(b) İnceleme sonucunda alınan kararları rektöre sunmak,

(c) Akademik, araştırma ve yayın etiği konularında muhtemel etik dışı eylemleri ortadan kaldırmak için, ilgili birim ya da kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yaparak eğitici faaliyetler düzenlenmesini sağlamak üzere Rektöre önerilerde bulunmak.

(d) Değerlendirme yaptığı tüm etik konularda ve bununla ilgili sorunlarda gizlilik içinde çalışır, ilgili tüm bilgi ve belgeleri saklı tutar. Gizliliği ve etik kuralları sağlamak üzere, taraflara Ek-1'deki sözleşme imzalatılır ve araştırma ile ilgili değerlendirme bu imzalardan sonra yapılır.

(e) Etik Kurul kararı gerektiren araştırmalar için ön değerlendirme yapılır ve olur alınır.

Toplantı Usul ve Esasları

MADDE 7 - (1) Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve karar alır. Başkanın katılmadığı toplantılarda başkan yardımcısı, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu toplantılarına başkanlık eder.

(2) Kurul etik değerlendirme yaptığı tüm toplantılarını gizli usul ile yapar ve toplantıda sunulan bilgi ve belgeler saklı tutulur. Toplantının başlayabilmesi ve gizliliğin sağlanabilmesi için toplantıya katılan tüm üyeler ile toplantıda bulunan herkese (bilirkişi, uzman vb) EK-1'de yer alan gizlilik taahhütnamesi imzalatılır.

(3) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulu gerektiğinde alanında uzman bilirkişilerden görüş alabilir.

(4) Aşağıdaki kişiler bu düzenleme kapsamında yapılan incelemelerde bilirkişi olarak görevlendirilemez:

(a) İlgilinin lisansüstü tez danışmanları ve doçentlik jürilerinde görev almış öğretim üyeleri,

(b) İlgilinin kendi üniversitesinde görev yapan öğretim üyeleri,
(c) İlgilinin eşi ve üçüncü dereceye kadar (üçüncü derece dâhil) kan veya sıhrî hısımları,

(d) İlgili ile aralarında husumet bulunan kişiler.

(5) Etik Kurulu, etik onay istemlerine ilişkin başvurularda, başvuru dosyalarını aşağıda belirtilen usullere göre değerlendirir:

(a) Etik Kurulu, değerlendirmelerini dosya üzerinden yürütür, gerektiğinde ilgili kişilerden yazılı ya da sözlü bilgi alabilir.

(b) Etik Kurulu sekreterliğine ulaşan her dosya, Etik Kurulu Başkanı tarafından en yakın tarihte yapılacak toplantının gündemine alınır. Başkan, üyelerin görüşleri doğrultusunda bir raportör atar. Raportörün kimliği gizli tutulur. Raportör, geçerli ve haklı nedenlerini yazılı olarak Etik Kuruluna bildirmek kaydıyla bu görevden çekilme hakkına sahiptir.

(c) Raportör, Etik Kurulu sekreteryası aracılığıyla Üniversite mensubu kişilerden dosyaya ilişkin yazılı bilgi alabilir. Bu belgeler Etik Kurulu değerlendirme dosyasında yer alır.

(d) Raportör, raportör değerlendirme formunu (Ek-2) doldurularak başvuruyu değerlendirir. Raportör "Gizlilik Taahhünamesi" (Ek-3) formunu imzalayarak, Raportör değerlendirme formunu yedi (7) gün içinde kurula iletir.

(6) Etik ihlal başvurularında ilgilinin çalıştığı bilim alanında öğretim üyesi bulunmaması halinde, en yakın bilim alanında çalışan öğretim üyeleri arasından bilirkişi görevlendirilebilir. Ayrıca etik ihlal iddiasının hukuki anlam ve kapsamına ilişkin olarak bir hukukçu bilirkişi de görevlendirilebilir. Birden fazla bilirkişi görevlendirilen durumlarda, farklı görüşler varsa raporda ayrı ayrı açıklanır. Farklı görüşler ayrı bir rapor halinde de Kurula sunulabilir.

(7) Bilirkişiler dosya kendilerine ulaştığı andan itibaren en geç bir ay içerisinde konuya ilişkin raporlarını Kurula teslim ederler. Bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en çok bir ay daha uzatılabilir.

(8) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulu üyeleri kendileriyle, kendilerinin daha önce birlikte çalışma yaptıkları kişilerle ve etik ihlalde bulunduğunu iddia ettikleri kişilerle ilgili etik ihlali iddialarının görüşüldüğü toplantılara katılamazlar.

Kurula Başvuru ve Kurulun Çalışma Usul ve Esasları

Etik İhlal Başvurusu

MADDE 8 - (1) Etik ihlal iddiası ile ilgili tüm bilgi ve belgeler Rektörlük aracılığı ile Kurul'a iletilir.

(2) Etik ihlali gerekçesine dayalı olarak hakkında başvuruda bulunulan kişiye, yazılı olarak konuyla ilgili savunma yapma hakkı tanınır. Gerekli görüldüğü takdirde savunma sözlü de alınabilir. Haklarında inceleme başlatılanlar savunma talep yazısının kendilerine ulaştığı tarihten itibaren 15 gün içinde geçerli bir mazeret olmaksızın yanıt vermezlerse, savunma hakkından feragat etmiş sayılırlar. Bu durumda Kurul mevcut bilgi ve belgelere dayalı olarak değerlendirme yapar.

(3) Alınacak kararlar, Kurulda tartışmaya açıldıktan sonra oylanır ve kurul üyelerince imzalanır. Karara muhalif kalan üye karşı oy gerekçesini yazmak zorundadır.

(4) Kurul tarafından alınan nihai kararlar inceleme raporu niteliğindedir.

(5) Kurul incelemelerini, gerektiğinde bilirkişilerden yazılı görüş alarak, dosya üzerinden yapar ve görüşünü 15 gün içerisinde Rektörlüğe sunar.

(6) Kurul üyeleri, uzman ve bilirkişiler yaptıkları incelemeyle ilgili edindikleri bilgi ve belgeleri açıklayamazlar.

(7) Kurul, inceleme sürecinde diğer kurum ve kuruluşlarla her türlü yazışmaları Rektörlük aracılığıyla yapar.

(8) Etik ihlal iddiasına konu olan bir davranış nedeniyle başlatılan bir yargılama veya yürütülen bir disiplin soruşturması, Kurulun inceleme ve karar verme yetkisini ortadan kaldırmaz. Bununla birlikte Kurul yapacağı incelemeyi, yargılama veya soruşturmanın sonuçlanmasına kadar erteleyebilir.

(9) Daha önce Etik Kurul tarafından incelenip karara bağlanmış bir başvuru konusunda yeni kanıtlar gösterilmedikçe bir daha başvuru ve inceleme yapılamaz.

Bilimsel Araştırma Etik Kurul Onay Başvurusu

MADDE 9 - (1) Ankete dayalı saha araştırmaları, insandan alınan biyolojik sıvılarla ilgili araştırmalar gibi Etik Kurulun onayını gerektiren bilimsel araştırmalarda Kurula başvuru her akademik yılın başında Kurulun web sayfasında ilan edilen takvime göre; Ek-4'deki "Etik Kurulu Başvuru Formu" ile ve katılımcı kimlik bilgilerinin ve imza yerinin olduğu "Bilgilendirilmiş Onam Formu" ile yapılır.

(2) Sosyal ve beşeri bilimlerde yapılacak anket ve tutum araştırmalarında katılımcıların rızası alınır. Araştırma, bir kurumda yapılacaksa, katılımcıların rızasından sonra bağlı buldukları kurumun izni alınır.

(3) Değerlendirilecek Başvuru dosyası Rektörlük tarafından Kurula havale edilir.

(4) Başvuranın kimlik bilgileri Kurul üyeleri dışında gizli tutulur.

MADDE 10 - (1) Kurulun çalışma düzeni aşağıda tanımlandığı gibidir.

(2) Kurul, gündemindeki konuları görüşmek üzere çalışma takvimine uygun olarak toplanır. Ayrıca, başkanın çağrısı üzerine, gelen dosyanın niteliğine göre olağanüstü toplanabilir. Toplantı yapılabilmesi için her alandan birer üye olmak üzere Başkan dışında en az üç üyenin katılması gerekir.

(3) Kurul'un kararlarıyla ilgili her türlü açıklama Rektörlük tarafından yapılır. Bu açıklamalarda raprotör/bilirkişi kimliği gizli tutulur.

(4) Kurulun inceleme dosyası, içindeki tüm belgeler ve yazışma örnekleri ile birlikte 5 yıl süre ile saklanır.

(5) Kurul inceleme ve değerlendirmeleri sırasında başka kurum ve kuruluşlarla yapması gereken tüm yazışmaları, doğrudan sekreteryaya aracılığıyla yapar.

(6) Kurulun sekreteryaya işleri, Üniversite Genel Sekreterliğince yürütülür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler

MADDE 11- (1) Bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırı eylemler şunlardır:

(a) İntihal: Başkalarının özgün fikirlerini, metotlarını, verilerini veya eserlerini bilimsel kurallara uygun biçimde atfı yapmadan kısmen veya tamamen kendi eseri gibi göstermek,

(b) Sahtecilik: Bilimsel araştırmalarda gerçekte var olmayan veya tahrif edilmiş verileri kullanmak,

(c) Çarpıtma: Araştırma kayıtları veya elde edilen verileri tahrif etmek, araştırmada kullanılmayan cihaz veya materyalleri kullanılmış gibi göstermek, destek alınan kişi ve kuruluşların çıkarları doğrultusunda araştırma sonuçlarını tahrif etmek veya şekillendirmek,

(d) Tekrar yayım: Mükerrer yayınlarını akademik atama ve yükselmelerde ayrı yayınlar olarak sunmak,

(e) Dilimleme: Bir araştırmanın sonuçlarını, araştırmanın bütünlüğünü bozacak şekilde ve uygun olmayan biçimde parçalara ayırıp birden fazla sayıda yayımlayarak bu yayınları akademik atama ve yükselmelerde ayrı yayınlar olarak sunmak,

(f) Haksız yazarlık: Aktif katkısı olmayan kişileri yazarlar arasına dâhil etmek veya olan kişileri dâhil etmemek, yazar sıralamasını gerekçesiz ve uygun olmayan bir biçimde

değiştirmek, aktif katkısı olanların isimlerini sonraki baskılarda eserden çıkartmak, aktif katkısı olmadığı halde nüfuzunu kullanarak ismini yazarlar arasına dâhil ettirmek.

(2) Diğer etik ihlal türleri şunlardır:

(a) Destek alınarak yürütölen araştırmalar sonucu yapılan yayınlarda destek veren kişi, kurum veya kuruluşlar ile bunların katkılarını belirtmemek,

(b) Henüz sunulmamış veya savunularak kabul edilmemiş tez veya çalışmaları, sahibinin izni olmadan kaynak olarak kullanmak,

(c) İnsan ve hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalarda etik kurallara uymamak, yayınlarda hasta haklarına saygı göstermemek,

(d) İnsanlarla ilgili biyomedikal araştırmalarda ve diğer klinik araştırmalarda ilgili mevzuat hükümlerine aykırı davranmak,

(e) İncelemek üzere görevlendirildiği bir eserde yer alan bilgileri eser sahibinin açık izni olmaksızın yayımlanmadan önce başkalarıyla paylaşmak,

(f) Bilimsel araştırma için sağlanan veya ayrılan kaynakları, mekânları, imkânları ve cihazları amaç dışı kullanmak,

(g) Dayanaksız, yersiz ve kasıtlı olarak etik ihlal isnadında bulunmak,

(h) Bilimsel bir çalışma kapsamında yapılan anket ve tutum araştırmalarında katılımcıların açık rızasını almadan ya da araştırma bir kurumda yapılacaksa ayrıca kurumun iznini almadan elde edilen verileri yayımlamak,

(i) Araştırma ve deneylerde, insan, hayvan sağlığına ve ekolojik dengeye zarar vermek,

(j) Araştırma ve deneylerde, çalışmalara başlamadan önce alınması gereken izinleri yetkili birimlerden yazılı olarak almamak,

(k) Araştırma ve deneylerde mevzuatın veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin ilgili araştırma ve deneylere dair hükümlerine aykırı çalışmalarda bulunmak,

(l) Araştırmacılar ve yetkililerce, yapılan bilimsel araştırma ile ilgili olarak muhtemel zararlı uygulamalar konusunda ilgilileri bilgilendirme ve uyarma yükümlüğüne uymamak,

(m) Bilimsel çalışmalarda, diğer kişi ve kurumlardan temin edilen veri ve bilgileri, izin verildiği ölçüde ve şekilde kullanmamak, bu bilgilerin gizliliğine riayet etmemek ve korunmasını sağlamamak,

(n) Akademik atama ve yükseltmelerde bilimsel araştırma ve yayınlara ilişkin yanlış veya yanıltıcı beyanda bulunmak.

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Olarak Değerlendirilemeyecek Haller

MADDE 12 - (1) Bir başkasının özgün üslup ve ifadesinin aynen kullanmamak şartıyla, anonim bilgilerin, bilim alanlarının temel bilgilerinin, matematik teoremleri ve ispatları gibi önermelerin çalışmalarda kullanılması etik ihlal olarak değerlendirilemez.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bilimsel Araştırmalarda Gönüllü Olurunun Alınması

Gönüllü Olurunun Alınması

MADDE 13 - (1) Araştırmaya iştirak etmek üzere gönüllü olmak isteyen kişi veya yasal temsilcisi, araştırmaya başlanılmadan önce; araştırmanın amacı, metodolojisi, beklenen yararları, öngörülebilir riskleri, zorlukları, kişinin sağlığı ve şahsi özellikleri bakımından uygun olmayan yönleri ve araştırmanın yapılacağı, devam ettirileceği şartlar hakkında ve araştırmadan istediği anda çekilme hakkına sahip olduğu hususunda yeterince ve anlayabileceği şekilde araştırma ekibinden bir araştırmacı tarafından bilgilendirilir.

(2) Gönüllünün araştırma ile ilgili olarak yeterince ve anlayabileceği şekilde bilgilendirilmesinden sonra, yazılı olarak oluru alınır ve bu durum Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu ile belgelendirilir.

- (3) Gönüllünün olur veremediği durumlarda yasal temsilcisi yetkilidir.
- (4) Girişimsel olmayan çalışmalar da dâhil olmak üzere, şahıslardan elde edilecek her türlü numune ve sair veri şahsın veya yasal temsilcisinin izni olmadan kullanılamaz.
- (5) Kan, idrar, doku, radyoloji görüntüleri ve benzeri materyalin toplanmış koleksiyonlarını klinik araştırma amacıyla kullanabilmek için her bir materyalin sahibinden veya yasal temsilcisinden imzalanmış olur alınır. Ancak materyallerin sahiplerine veya yasal temsilcilerine ulaşma imkânı kalmamış ise etik kurulun bu durumu tespit etmesi ve onayı halinde ilgili koleksiyon anonim olarak kabul edilir.
- (6) Çocuklarda yapılacak klinik ve diğer bilimsel araştırmalarda çocuk psikiyatrisi uzmanı veya çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanı bir hekimin, çocuklar üzerinde yapılacak dış hekimliği ile ilgili klinik araştırmalarda ise çocuk dış hekimliği alanında doktora veya uzmanlığını almış bir dış hekiminin araştırmanın çocuklar üzerinde yapılması hususunda müspet görüşü olmadan etik kurul bu araştırmaya onay veremez.
- (7) Araştırma sonucunda elde edilecek bilgilerin yayımlanması durumunda gönüllünün kimlik bilgileri açıklanamaz
- (8) Kurul, Araştırmayla ilgili klinik, etik, psikolojik ve sosyal problemler konusunda, araştırma konusu ile ilgili alanda uzmanlığını almış bir hekim ile psikiyatri uzmanı bir hekim veya ilgili diğer uzman tarafından bilgilendirilir ve başvuru bu yönde değerlendirilir.
- (9) Fetüs/bebek sağlığı yönünden, gebeler üzerinde yapılacak araştırmalarda bir perinatolog hekimin veya kadın hastalıkları ve doğum uzmanı bir hekimin, lohusalar ve emziren kadınlar üzerinde yapılacak araştırmalarda ise bir yeni doğan uzmanı hekimin veya çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanı bir hekimin bu hususta müspet görüşü olmadan etik kurul bu tür araştırmalara onay veremez.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Gizlilik

MADDE 14 - (1) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurul kararları, genel düzenlemeler dışında gizlidir, Kurulun inceleme raporları hakkında Rektörlük ve başvuru sahibinden başkasına bilgi verilmez

GEÇİCİ MADDE 1- (1) 24/04/2019 tarih ve 2019-08 sayılı Senato Kararı ile yürürlüğe giren İstanbul Arel Üniversitesi Etik Kurul Yönergesi uyarınca seçilmiş olan Etik Kurul üyelerin görevi bu yönergenin yürürlüğe girmesi ile birlikte herhangi bir bildirim gerek kalmaksızın kendiliğinden sonra erer.

GEÇİCİ MADDE 2- (1) Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu üyeleri, bu yönergenin yürürlüğe girmesinden itibaren 10 gün içerisinde seçilir.

Yükümlülük

MADDE 15 - (1) Etik Kurul kararları tespit ve tavsiye niteliğinde olup hiçbir zaman bağlayıcılık gücü yoktur. Kurul, vermiş olduğu kararlardan dolayı herhangi bir cezai, hukuki ve tıbbi sorumluluk altına girmez. Her türlü görüş ve değerlendirmelerinde yasal sorumluluk, araştırmayı yapan araştırmacılara aittir.

Yürürlükten Kaldırma

MADDE 16- (1) Bu yönergenin yürürlüğe girmesi ile 24/04/2019 tarih ve 2019-08 sayılı Senato Kararı ile yürürlüğe giren İstanbul Arel Üniversitesi Etik Kurul Yönergesi yürürlükten kalkar.

Yürürlük

MADDE 17- (1) Bu yönerge, İstanbul Arel Üniversitesi Yürütme Kurulu' nca onaylandığı 14.01.2021 tarihi sonrasında yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 18- (1) Bu yönerge İstanbul Arel Üniversitesi Rektörü tarafından yürütülür.